

DET KONGELIGE BARNE-, LIKESTILLINGS-
OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Rundskriv

Justis- og politidepartementet
Utenriksdepartementet
Utlendingsdirektoratet
Utlendingsnemnda

Nr. Q-21/2010

Vår ref 201001046-MAA

Dato 26.03.2010

IKRAFTSETTELSE AV LOV 10.06.2005 NR. 51 OM STATSBOGERSKAP OG STATSBORGERFORSKRIFTEN, SAMT AV ENDRINGER I RETTSHJELPSLOVEN OG UTLENDINGSFORSKRIFTEN

1. INNLEDNING

Dette rundskrivet er en videreføring av rundskriv A-8/2006 som ble sendt ut 23. august 2006. Som en følge av at lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her og forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286 trådte i kraft 1. januar 2010 så sendes det nå ut et nytt rundskriv der henvisningene til utlendingsloven og utlendingsforskriften er oppdaterte. Det er ikke gjort øvrige endringer i rundskrivet. Dette rundskrivet trer i kraft straks. Samtidig oppheves rundskriv AI-8/2006.

Lov 10. juni 2006 nr. 51 om statsborgerskap (statsborgerloven) med forskrifter trådte i kraft 1. september 2006. Loven erstatter lov 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgarrett, heretter kalt 1950-loven. Overgangsregler er nedfelt i lovens §§ 36 og 37. Forarbeidene til loven består hovedsaklig av NOU 2000:32 Lov om erverv og tap av norsk statsborgerskap (statsborgerloven)¹, Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) Om lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven)², Innst. O. nr. 86 (2004-2005)³, Ot.prp. nr. 71 (2005-2006) Om lov om endringer i statsborgerloven (endrede styringsforhold m.m.)⁴ og Innst. O. nr. 64 (2005-2006).

Ved ikrafttredelsen av statsborgerloven oppheves forskriften til 1950-loven⁵. Det samme gjelder bestemmelser innført ved resolusjoner til 1950-loven⁶. Det følger av statsborgerloven

¹ http://odin.dep.no/jd/norsk/dok/andre_dok/nou/012001-020009/dok-bn.html

² <http://odin.dep.no/krd/norsk/dok/regpubl/otprp/016001-050050/dok-bn.html>

³ <http://www.stortinget.no/inno/2004/inno-200405-086.html>

⁴ <http://odin.dep.no/aid/norsk/dok/regpubl/otprp/068001-050003/dok-bn.html>

⁵ Forskrift 29. august 2003 nr. 1153 om gebyr for handsaming av søknad om norsk riksborgarrett

⁶ Innholdet i resolusjonene gjaldt hovedsakelig delegasjon av myndighet

§ 36 første ledd at søknader og meldinger som er fremmet før lovens ikrafttredelse skal behandles etter 1950-loven, dersom det vil være til søkerens eller melderens gunst. Instruks gitt i rundskriv eller brev til 1950-loven vil derfor fortsatt være relevant og vil dermed ikke oppheves ved statsborgerlovens ikrafttredelse. Tidligere gitte instruks kan derimot ikke fylle ut ny statsborgerlov og –forskrift. Dersom statsborgerlov og forskrift ikke tar stilling til et spørsmål regulert i tidligere instruks, må dette tas opp med departementet som kan gi instruks i henhold til statsborgerloven § 28 eller regulere spørsmålet i forskrift. I dette rundskrivet forekommer uttalelser som kan forstås som retningslinjer for skjønnet, se f.eks. punkt 3.1 siste avsnitt. Det følger av statsborgerloven § 28 at slike retningslinjer ikke er bindende for Utlendingsnemnda (UNE).

Det er utarbeidet forskrifter til statsborgerloven, se forskrifter om erverv og tap av norsk statsborgerskap av 30. juni 2006 nr. 756 (statsborgerforskriften). Forskriftene utfyller loven. I statsborgerforskriften er det gjort enkelte endringer i forhold til forslagene i departementets⁷ høringsbrev av henholdsvis 5. juli 2005 og 20. desember 2005.

Som hovedregel er ikke bestemmelsene i loven gjengitt i forskriften. For å få et fullstendig bilde av rettstilstanden på statsborgerfeltet må derfor lov og forskrift leses i sammenheng. Ved utformingen av ny statsborgerlov var det en målsetting at loven i størst mulig grad skulle stå på egne ben, slik at et minimum av forskriftsbestemmelser ble nødvendige. Tilsvarende vil rundskrivet her utdype forhold som ikke fremgår av lov eller forskrift, og må derfor leses i sammenheng med disse.

Etter statsborgerloven § 27 blir Utlendingsnemnda ny klageinstans. I en overgangsperiode vil UNE få til behandling saker som er avgjort av Utlendingsdirektoratet etter 1950-loven. Dersom UNE finner at det gunstigste for søkeren eller meldereren er at saken behandles etter ny lov, er det ikke nødvendig for UNE å returnere saken til UDI for førsteinstansbehandling etter statsborgerloven. For ordens skyld er dette slått fast i merknad til forskriften, inntatt på Lovdatas database.

Samtidig med ikrafttredelsen av ny statsborgerlov og -forskrift, trådte endringer i rettshjelpsloven §§ 11 og 16 i kraft, samt endringer i den nå opphevede utlendingsforskriften 21. desember 1990 nr. 1028 §§ 44a og 45. Disse bestemmelsene er videreført i utlendingsforskriften 15. oktober 2009 nr. 1286 §§ 11-3, 11-4 og 11-1 fjerde ledd. . Foranlediget av statsborgerloven ble det også gjort endringer i passforskriften.

2. NY LOV OM STATSBOGERSKAP (STATSBORGERLOVEN)

Statsborgerloven bygger i likhet med 1950-loven på prinsippet om ett statsborgerskap. Det betyr at den som erverver norsk statsborgerskap etter søknad eller melding, som hovedregel må løses fra annet statsborgerskap.

Etter statsborgerloven kan norsk statsborgerskap erverves automatisk (ved fødsel og adopsjon), etter søknad og ved melding. Også etter 1950-loven var det mulig å erverve statsborgerskap på disse tre måtene. Vilåårene for erverv er imidlertid justert i ny lov. Etter statsborgerloven er adgangen til automatisk erverv ved fødsel og adopsjon utvidet i forhold til 1950-loven. Adgangen til å erverve norsk statsborgerskap ved melding er vesentlig redusert, ved at meldingsreglene i 1950-loven §§ 1a annet ledd, 2a, 3 og 4 ikke er videreført. Erverv ved melding videreføres imidlertid for nordiske borgere som omfattes av statsborgerloven kapittel 4. Statsborgerloven § 37 har også overgangsbestemmelser om erverv ved melding for

⁷ Kommunal- og regionaldepartementet

personer som ble født eller adoptert før loven trådte i kraft, og som ikke ervervet norsk statsborgerskap ved melding i henhold til 1950-loven.

Som etter 1950-loven kan norsk statsborgerskap fortsatt tapes automatisk (ved erverv av annet statsborgerskap og ved fravær fra riket) og etter søknad om løsning. I statsborgerloven er det også nedfelt at statsborgerskapet kan tapes ved tilbakekall, dersom vedkommende unnlater å løse seg fra annet statsborgerskap, eller vedtaket om statsborgerskap anses ugyldig.

Statsborgerloven er en rettighetslov. Det betyr som hovedregel at den som fyller vilkårene for erverv har rett til statsborgerskap, uten at avgjørelsen beror på en skjønnsmessig vurdering av myndighetene. Det gjøres to unntak fra dette utgangspunktet; den som ellers fyller vilkårene i § 7 første ledd om erverv etter søknad har likevel ikke rett til norsk statsborgerskap dersom hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn taler mot. Det samme gjelder dersom søkeren omfattes av § 30 om berostillelse av sak. Selv om vedkommende isolert sett fyller vilkårene for statsborgerskap etter søknad, kan søknaden stilles i bero i påvente av avgjørelse i utlendings- eller straffesak.

Som etter 1950-loven er det politiet som skal motta og forberede søknad om norsk statsborgerskap. Også norske utenriksstasjoner skal motta søknader etter loven, derunder søknad om å beholde norsk statsborgerskap, søknad om løsning fra norsk statsborgerskap, samt søknader om statsborgerskap fra norske utenriktjenestemenns husstandsmedlemmer i henhold til statsborgerforskriften § 8-2. Utlendingsdirektoratet (UDI) er vedtaksinstans, både når det gjelder søknader og meldinger, mens Fylkesmannen ikke lenger har vedtaksmyndighet etter loven. Fylkesmannen skal imidlertid avholde velkomstsereoni for nye norske borgere. UNE erstatter departementet som klageinstans. Styringsforholdene er endret i forhold til 1950-loven og tilsvarer ordningen etter utlendingsloven. Dette innebærer blant annet at departementet ikke lenger kan instruere Utlendingsdirektoratet om avgjørelsen i enkeltsaker, med mindre hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn gjør seg gjeldende. Se nærmere loven § 28. Departementet kan kun instruere Utlendingsnemnda dersom slike hensyn foreligger. Kongen i statsråd er blitt ny klageinstans i saker hvor departementet har benyttet sin instruksjonsmyndighet i enkeltsak. Det er innført adgang for departementet til, innen visse frister, å beslutte at UDIs og UNEs positive vedtak kan overprøves.

Systemet med karenstid ved reaksjon for straffbare forhold erstatter systemet med tilleggstid. Se om statsborgerforskriften kapittel 5 om karenstid nedenfor. Hvorvidt karenstiden er utløpt eller ikke når vilkårene for norsk statsborgerskap for øvrig er oppfylt, avhenger av når et straffbart forhold ble begått, hva slags type reaksjon søkeren er møtt med (fengselsstraff, bøter, samfunnsstraff, tvungen omsorg, tvungent psykisk helsevern, forvaring), og nivået på ilagt reaksjon.

For nærmere redegjørelse for lovens enkelte bestemmelser vises det til generelle og spesielle merknader i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) og Ot.prp. nr. 71 (2005-2006). Det er i rundskrivet likevel inntatt nærmere omtale av enkelte av lovens bestemmelser som bakgrunn for forskriftsbestemmelsene.

3. FORSKRIFTER TIL NY LOV OM STATSBOGERSKAP

3.1. Kapittel 1 – kravet til dokumentert identitet

Etter statsborgerloven må søkeren ha dokumentert eller på annen måte klarlagt sin identitet før statsborgerskap kan innvilges, jf. § 7 første ledd bokstav a. Kravet til søkerens identitet er omtalt i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.3. Det følger av statsborgerforskriften § 1-1 at

søkers identitet skal dokumenteres ved originalt, gyldig pass. Med identitet siktes det vanligvis til et knippe av kjennetegn som navn, fødselsdato, fødselssted, nasjonalitet etc. Med pass siktes det til nasjonalitetspass, og ikke f.eks. norsk utlendingspass. At passet må være gyldig, innebærer at det må fornyes, dersom det er utgått. Det er selvsagt søkers eget pass som må fremlegges. Dersom gyldig nasjonalitetspass ikke fremlegges anses kravet til dokumentasjon ikke oppfylt, og søknad om statsborgerskap skal i utgangspunktet avslås. Både passets ekthet og om det faktisk tilhører søkeren må kontrolleres, før det kan legges til grunn som dokumentasjon. Dersom det foreligger forhold som gir grunnlag for å trekke opplyst identitet i tvil er ikke fremlagt pass etter § 1-1 tilstrekkelig bekreftelse på identitet.

Enkelte søkere har ikke mulighet til å fremlegge gyldig nasjonalitetspass. I slike tilfeller kan det gjøres unntak fra dokumentasjonskravet i § 1-1. Unntakstilfellene er uttømmende oppregnet i statsborgerforskriften § 1-2. Kun i oppregnede tilfeller er det adgang til å fravike dokumentasjonskravet i § 1-1. At det gjøres unntak fra kravet til nasjonalitetspass, innebærer ikke at man ser bort fra lovens krav til søkerens identitet. I slike tilfeller må det foretas en konkret helhetsvurdering av opplysningene i saken. Fremlagt dokumentasjon av en hver art kan bidra til å underbygge disse. Slik dokumentasjon kan f.eks. være fødsels-, dåps-, vigsels- eller ugifteattest, skilsmissebevilling, førerkort fra hjemlandet, vernepliktsbok, skoleattest, lønns slipper mv. Søkerens generelle troverdighet, sammenhengen i de fremlagte opplysningene, samt sammenhengen med opplysninger i familiemedlemmers utlendingsaker vil likevel i flere tilfeller være det eneste man har å bygge på.

Det forekommer at søkere innvilges tillatelse etter utlendingsloven, uten at søkeren har dokumentert sin identitet. Dette reduserer ikke kravet til dokumentert identitet for den som søker statsborgerskap.

Dersom det i søkerens tidligere utlendings sak har vært tvil knyttet til identiteten, og utlendingsmyndighetene eksplisitt har tatt stilling ved å legge én identitet til grunn og knyttet begrunnelse til dette, og avvikende opplysninger ikke er fremkommet i ettertid, bør dette være et vesentlig moment ved vurderingen av spørsmålet om søkerens identitet ved behandling av søknaden om statsborgerskap. Hvorvidt oppstått tvil etter hvert kan anses fjernet, dersom en søker i år etter år fastholder samme opplysninger, må avgjøres etter en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Statsborgerforskriften § 1-2 annet ledd i.f. presiserer § 1-2 annet ledd første punktum, ved å fremheve at også den som av forskjellige årsaker har anvendt flere identiteter kan innvilges statsborgerskap.

3.2. Kapittel 2 – kravet til å forbli bosatt i riket

Ett av vilkårene for statsborgerskap etter søknad i statsborgerloven er at søkeren på vedtakstidspunktet er og vil forbli bosatt i riket, jf. § 7 første ledd bokstav c. Bestemmelsen inneholder altså et krav om at søkeren på vedtakstidspunktet har til hensikt å forbli boende i Norge. Vilkåret er behandlet i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.5.

Kapittel 2 i statsborgerforskriften presiserer at bosettingshensikt i visse tilfeller anses å foreligge selv om søkeren på vedtakstidspunktet har planer om midlertidig å forlate landet. Hva slags planlagt midlertidig opphold i utlandet som ikke skal hindre innvilgelse av norsk statsborgerskap er oppregnet i statsborgerforskriften. Arbeidsforhold i utlandet er ikke lenger begrenset til arbeid for norsk humanitær organisasjon. Det er verken stilt krav om arbeidsforholdets art eller krav til arbeidsgiver. Også planlagt arbeid i opprinnelig hjemland dekkes av statsborgerforskriftens ordlyd. Planlagt arbeidsforhold er imidlertid begrenset til tre år. Den som på vedtakstidspunktet har planlagt arbeidsforhold i utlandet av lengre varighet, skal få avslag på søknaden. For planlagte studier i utlandet er ikke stilt krav om at studiet må

være av en viss maksimumsperiode. Når det gjelder medisinsk behandling, kan denne være av en hver art. Det er dermed ikke stilt krav om at den må være nødvendig.

Forhold som kan begrunne midlertidig opphold i utlandet må gjelde søkeren selv. Det er den som søker statsborgerskap som må være ansatt, skulle studere eller undergis medisinsk behandling. Den som skal pleie sine gamle foreldre i utlandet, omfattes ikke av bestemmelsen, men kan evt. omfattes av statsborgerforskriften § 2-2 om medfølgende familiemedlemmer.

Dersom søknad om statsborgerskap innvilges fordi opplysninger om planlagt utenlandsopphold ikke er gitt, kan norsk statsborgerskap tilbakekalles i henhold til loven § 26 annet ledd. Det er imidlertid bosettingshensikten på vedtakstidspunktet som er avgjørende. Både den som studerer, arbeider, eller av andre grunner er midlertidig i utlandet, kan endre planer etter vedtakstidspunktet, slik at oppholdet blir varig. Dette hindrer ikke at vilkårene for statsborgerskap var oppfylt på vedtakstidspunktet.

3.3. Kapittel 3 – beregning av oppholdstid

Ett av vilkårene for innvilgelse av norsk statsborgerskap etter søknad er tilstrekkelig oppholdstid i riket. Hovedregelen om oppholdstid er uttrykt i loven § 7 første ledd bokstav e, som krever at søkeren:

”har til sammen syv års opphold i riket i løpet av de siste ti årene, med oppholdstillatelser av minst ett års varighet, opphold i en eller flere søknadsperioder medregnet i syvårsperioden, jf. femte ledd.”

Oppholdskravet, eller botidskravet som det ofte kalles, er omtalt i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.7. Også ved anvendelse av loven §§ 11-17 er det nødvendig med klare regler for beregning av oppholdstid.

Statsborgerforskriften § 3-4 annet punktum lyder:

”Dersom søkerens utenlandsopphold overstiger to måneder, kommer hele utenlandsoppholdet til fradrag ved beregning av oppholdstid.”

Den som har vært utenfor Norge f.eks. i til sammen tre måneder av et kalenderår, får dermed kun regnet ni måneder som oppholdstid dette kalenderåret. Ved opphold utenfor riket i inntil to måneder, ville hele årets tolv måneder bli medregnet som oppholdstid.

3.4. Kapittel 4 – gjennomført norskopplæring – omfang og unntak

3.4.1. Innledning

Ett av vilkårene for innvilgelse av norsk statsborgerskap etter søknad er språkkravet i loven § 7 første ledd bokstav f, jf. § 8. Kravets utforming har sammenheng med reglene om rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) kapittel 4. Språkkravet i statsborgerloven er omtalt i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.8.2. Se også Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) om lov om endringer i introduksjonsloven mv. For forståelse av norskkravet kan merknader til forskrift til introduksjonsloven være nyttige, se punkt 3.4.3 nedenfor.

Mange søkere vil fylle språkkravet i statsborgerloven lenge før de fyller kravet om syv års botid som vilkår for statsborgerskap. Dette kan være fordi de har vært omfattet av introduksjonslovens regler om rett og plikt til norskopplæring, eller fordi de har møtt språkkravet som vilkår for permanent oppholdstillatelse etter utlendingsloven. Enkelte søkere har imidlertid aldri møtt noe språkkrav før det søkes statsborgerskap. Dette er søkere som ikke er omfattet av introduksjonslovens personkrets eller søkere som kan få statsborgerskap uten at det stilles krav om permanent oppholdstillatelse.

3.4.2. *Kravet om gjennomført norskopplæring*

Vilkåret om deltakelse i norskopplæring i statsborgerloven § 7 første ledd bokstav f, jf. § 8, tilsvarer plikten til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17. Søkere som omfattes av introduksjonslovens bestemmelser om rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, skal ved gjennomført eller avbrutt opplæring motta et deltakerbevis, jf. introduksjonsloven § 19 fjerde ledd. Gjennomført opplæring i henhold til introduksjonsloven skal registreres i Nasjonalt introduksjonsregister, jf. forskrift 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister). Opplysningen registreres også i DUF og er dermed kjent for utlendingsmyndighetene ved behandling av søknad om statsborgerskap. Det påligger likevel søkeren et selvstendig ansvar for å dokumentere gjennomført opplæring.

Søkere som ikke omfattes av introduksjonslovens bestemmelser om rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap må dokumentere gjennomført opplæring ved skriftlig bekreftelse fra lærestedet, eller legge frem dokumentasjon på tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk.

Søkere som ikke er omfattet av introduksjonslovens bestemmelser om rett til gratis opplæring må selv sørge for å delta i 300 timer godkjent norskopplæring. Det er tilstrekkelig at søkeren kan dokumentere å ha vært tilstede i nødvendig antall timer. I motsetning til introduksjonsloven oppstiller ikke statsborgerloven noe selvstendig krav om gjennomført opplæring i samfunnskunnskap.

Språkkravet kan også fylles ved at søkeren dokumenterer tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk, jf. statsborgerloven § 8. Statsborgerforskriften § 4-2 lister opp i hvilke tilfeller søkeren anses å ha tilstrekkelige kunnskaper. Språknivåene i § 4-2 nr. 1 - 4 er ikke sammenfallende. Det er tilstrekkelig at søkeren fyller ett av alternativene. Etter § 4-2 nr. 1 er det tilstrekkelig at søkeren har bestått språkprøve, jf. læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, som er en forskrift til introduksjonsloven. Denne har fastsatt at det er to avsluttende, nasjonale språkprøver for den grunnleggende norskopplæringen, Norskprøve 2 og Norskprøve 3. Disse to prøvene måler språkferdigheter på forskjellige nivåer i henhold til en europeisk standard for å beskrive språklige ferdigheter. Se nærmere punkt 3.4.3. om merknader til forskriften til introduksjonsloven.

Det finnes også en Norskprøve 1; som brukes som en diagnostisk prøve underveis i opplæringen for deltakere i opplæringen. Den avvikles lokalt ved behov, og er ikke en nasjonal, avsluttende prøve.

3.4.3. *Unntak fra kravet om gjennomført norskopplæring*

Statsborgerforskriften § 4-3 nr. 1 regulerer unntak fra vilkåret om gjennomført norskopplæring for dem som tidligere har fått fritak fra plikten til opplæring i norsk og

samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Fritaket er varig og må derfor legges til grunn også ved søknad om statsborgerskap.

Statsborgerforskriften § 4-3 nr. 2 gjør unntak for søkere som av særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker er ute av stand til å delta i og gjennomføre norskopplæring i 300 timer.

Paragraf 4-3 nr. 2 regulerer også unntak for personer som ikke tidligere har vært stilt overfor et språkkrav. Bestemmelsen tilsvarer fritaksgrunnene og vurderingskriteriene etter introduksjonsloven § 17 fjerde ledd.

Statsborgerforskriften § 4-2 tilsvarer innholdsmessig forskrift til introduksjonsloven av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 3 annet ledd. Statsborgerforskriften § 4-3 anvender de samme kriteriene ”særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker” som denne forskriften § 4. Dermed vil merknadene til forskrift nr. 341 til introduksjonsloven, som er inntatt på Lovdatas database sammen med forskriften, være relevant ved anvendelse av statsborgerforskriften. Av merknadene til forskrift til introduksjonsloven nr. 341 fremgår det at fritaksgrunn fra denne forskriften § 4 vil omfatte personer som er alvorlig eller kronisk syke.

Dersom den som søker statsborgerskap på vedtakstidspunktet omfattes av ett av unntakene fra språkkravet, er det uten betydning at vedkommende før unntaksgrunnen inntraff har hatt mulighet til å delta i norskopplæring.

3.5. Kapittel 5 - karenstid

3.5.1. Innledning

Det fremgår av statsborgerloven § 7 første ledd bokstav g at søker ikke må være ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon. Dersom søker er ilagt reaksjon for straffbart forhold, må vedkommende ha utholdt karenstid, jf. § 9, før statsborgerskap kan innvilges. Karenstid er en sperretid hvor statsborgerskap ikke kan innvilges. Karenstidens lengde skal avhenge av den ilagte reaksjonen. Kravet til vandel er omhandlet i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.9. Vandelskravet er også omhandlet i Ot.prp. nr. 71 (2005-2006) om lov om endringer i statsborgerloven punkt 9. Ved lovendringen er det nedfelt at søknad om statsborgerskap skal vedlegges uttømmende politiattest. Dermed skal alle reaksjoner (unntatt forenklede forelegg) for straffbart forhold ilagt i riket fremkomme av attesten, uansett når reaksjonen ble ilagt.

Som det fremgår av loven § 9 annet ledd er utgangspunktet for karenstiden ved idømt frihetsstraff eller strafferettslig særreaksjon straffens eller reaksjonens *opphør*. Strafferettslig særreaksjon omfatter reaksjoner som ilegges for straffbart forhold, men som ikke anses som straff, derunder tvungent psykisk helsevern, jf. straffeloven § 39 og tvungen omsorg, jf. straffeloven § 39a. Ved betinget fengselsstraff regnes karenstiden fra prøvetidens *utløp*. I øvrige tilfeller regnes karenstiden fra *tidspunktet for den straffbare handlingen*.

3.5.2 Kommentarer til enkelte bestemmelser om karenstid

Ordet ”inntil” i statsborgerforskriften er anvendt som i strafferetten. Dvs. det skal leses som om det stod ”til og med”.

Statsborgerforskriften § 5-3 annet ledd regulerer utgangspunktet for karenstiden, når en søker er ilagt flere forelegg. Karenstidens lengde i slike tilfeller reguleres imidlertid av § 5-9 som gjelder generelt for alle reaksjonsformene.

Idømt tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg har erstattet den tidligere reaksjonsformen sikring for personer som er straffri etter straffeloven § 44, dvs. personer som på handlingstiden var psykotisk, bevisstløs eller psykisk utviklingshemmet i høy grad. Karenstiden ved idømt tvungen psykisk helsevern og tvungen omsorg er i statsborgerforskriften satt til maksimalt 5 år. En standardregel om fem års tillegg kunne innebære at en dom på særreaksjon kan gi lengre karenstid enn en dom på et tilsvarende antall dager fengselsstraff. Dette skyldes at det idømte tvungne psykiske helsevernet eller den tvungne omsorgen på påtalemyndighetens oppfordring kan opphøre før det er gått fire måneder, jf. straffeloven § 39b første og siste ledd, dvs. når vilkårene i straffeloven § 39 ikke lenger er oppfylt. Karenstiden skal ikke være lengre ved idømt særreaksjon enn ved idømt ubetinget fengselsstraff av samme lengde.

Paragraf 5-9 om gjentatte reaksjoner for straffbart forhold sikter mot de tilfellene hvor søkeren flere ganger er ilagt reaksjon for straffbare forhold. Bestemmelsen gjelder imidlertid ikke i tilfeller hvor søkeren er ilagt fellesstraff i henhold til straffeloven §§ 62 - 64. I slike tilfeller skal det ikke beregnes karenstid for tidligere ilagt reaksjon som er oppslukt av fellesstraffen.

Ved reaksjoner for straffbare forhold ilagt i utlandet må det sees hen til om straffereaksjonen er ilagt etter normale rettsstatsprinsipper. Karenstidens lengde begrenses av strafferammen for tilsvarende forhold etter norsk lov. Strafferammen er lettere å fastsette enn antatt ilagt reaksjon i Norge. I Norge utnyttes sjelden strafferammen fullt ut. For å hindre at personer med reaksjoner for straffbare forhold fra utlandet rammes urimelig i forhold til personer med reaksjon ilagt i Norge, må det anvendes en viss grad av skjønn ved fastsettelse av karenstiden.

Praktisering av karenstid ved reaksjoner for straffbare forhold begått i utlandet er avhengig av at norske myndigheter har kunnskap om forholdet. Den som søker statsborgerskap har plikt til å opplyse om slike forhold.

3.6. Kapittel 6 – unntak fra løsningskravet

3.6.1. Innledning

Prinsippet om ett statsborgerskap innebærer at den som søker norsk statsborgerskap må løses fra annet statsborgerskap, dersom dette ikke går tapt automatisk ved innvilgelse av norsk statsborgerskap. Kravet om løsning er omtalt i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.10.

Som det fremgår av Ot.prp. 41 (2004-2005) punkt 8.10.7.2 ønsker departementet at prinsippet om ett statsborgerskap håndheves mer effektivt enn etter praksis etter 1950-loven. Dersom den nye norske borgeren ikke etterkommer plikten til å dokumentere løsning innen ett år etter at norsk statsborgerskap er innvilget, risikerer vedkommende at det norske statsborgerskapet blir tilbakekalt, jf. loven § 10 annet ledd som viser til tilbakekallsregelen i § 26 første ledd.

Søkerens hjemland kan løse søkeren fra statsborgerskapet før eller etter at norsk statsborgerskap er innvilget. Det fremgår av ovennevnte proposisjon punkt 8.10.7.1 at departementet legger til grunn at gjeldende praksis skal videreføres for personer som kan løses før norsk statsborgerskap innvilges. Dette har Stortinget sluttet seg til.

For enkelte søkere er det svært vanskelig eller umulig å bli løst fra annet statsborgerskap, uansett hvordan regelverket i hjemlandet er.

Ny lov om statsborgerskap § 10 første ledd 4. punktum lyder:

”Det kan gjøres unntak fra kravet om løsning dersom løsning anses rettslig eller praktisk umulig eller av andre grunner fremstår som urimelig.”

Retningslinjer for når det skal gjøres unntak fra løsningskravet er nedfelt i statsborgerforskriften. Unntak fra løsningskravet innebærer at vedkommende får dobbelt statsborgerskap.

3.6.2. Lovgivningen i søkerens hjemland tillater ikke at borgerne løses fra statsborgerskapet, eller løsning er av andre grunner umulig

Søknad om løsning blir normalt fremmet via hjemlandets utenriksstasjon. Det kan være nødvendig med personlig fremmøte. I noen tilfeller kan det være nødvendig å reise til hjemlandet for å oppnå løsning, for eksempel dersom landet mangler utenriktjeneste. Borgerkrig eller lignende forhold kan gjøre dette farlig eller umulig. Dersom landet mangler en fungerende sentraladministrasjon kan det også være umulig å oppnå gyldig løsningserklæring. I tilfeller som nevnt må det etter *en konkret vurdering* tas stilling til om løsning skal anses umulig, og om søkeren som følge av dette skal unntas fra kravet om løsning, jf. § 6-1 nr. 1.

3.6.3. Søkeren får avslag på søknad om løsning

Dersom den som søker løsning får avslag, gjøres det unntak fra løsningskravet. Vanlig avslagsgrunn er at søkeren ikke har avtjent militærtjeneste, at sivil- eller strafferettslig forfølgning kan bli iverksatt mot søkeren i opprinnelseslandet eller at søkeren blir statsløs som følge av løsningen. Sivil- og strafferettslig forfølgning er imidlertid uavhengig av statsborgerskap og kan foregå som normalt selv om personen frafaller sitt opprinnelige statsborgerskap.

Dersom grunnen til avslaget er ukjent, vil man også som hovedregel måtte unnta søkeren fra løsningskravet. Det er en selvsagt forutsetning at den som søker løsning fyller hjemlandets krav til søknadsprosedyre etc.

Dersom avslagsgrunnen er at vedkommende faktisk er bosatt i hjemlandet, er det ikke nødvendig med unntak fra løsningskravet, fordi øvrige krav i loven § 7 første ledd da ikke er oppfylt.

3.6.4. Søkerens forhold til sitt hjemlands myndigheter tilsier at det ikke stilles krav om løsning

Et krav om løsning innebærer krav om at den som søker norsk statsborgerskap må henvende seg til hjemlandets myndigheter med søknad om løsning. Det må særskilt vurderes om det er tilrådelig å kreve løsning dersom søkeren er gitt beskyttelse (asyl) herunder de som tidligere er gitt tillatelse av flyktninglignende grunner. Det må vurderes om søkeren kan anses for å utsette seg for sikkerhetsrisiko ved å kontakte hjemlandets myndigheter.

Forholdene i søkerens hjemland kan imidlertid ha endret seg etter at søkeren ble innvilget asyl. Det må derfor vurderes konkret om de forhold som tilsa beskyttelse fortsatt gjør seg

gjeldende, slik at kontakt med hjemlandets myndigheter fortsatt kan anses å innebære en sikkerhetsrisiko.

3.6.5 *Det tar urimelig lang tid å få innvilget søknad om løsning*

Prosesen med å bli løst fra statsborgerskapet kan i flere land være svært tidkrevende. Det fremgår av statsborgerforskriften at det kan gjøres unntak fra løsningskravet dersom det er gått mer enn ett år fra norsk statsborgerskap ble innvilget, uten at løsning er dokumentert oppnådd. Dersom søkerens hjemland gir beskjed om at saksbehandlingstiden forventes å være av en bestemt lengde, bør man ikke gjøre unntak fra løsningskravet, selv om opplyst saksbehandlingstid er lenger enn ett år. Formålet med bestemmelser om adgang til å gjøre unntak fra løsningskravet er å hindre urimelige resultater i tilfeller hjemlandet blant annet unnlater å svare på henvendelse. Dersom søkeren faktisk kan bli løst, bør det derfor ikke gjøres unntak fra løsningskravet, i strid med prinsippet om ett statsborgerskap.

I loven § 10 er det nedfelt at ettårsfristen for å dokumentere løsning fra annet statsborgerskap regnes fra innvilgelsen av norsk statsborgerskap. Søkeren bør være rask med å søke løsning, for å unngå at vedtaket om norsk statsborgerskap trekkes tilbake i henhold til reglene i loven § 26, uten at søkeren har rukket å sannsynliggjøre at hjemlandets myndigheter ikke har svart på løsningsanmodningen, eller har opplyst om lang saksbehandlingstid. Søkeren bør kunne dokumentere at løsning er søkt. Søkeren kan selvsagt ikke unngå løsningskravet ved å unnlate å fremlegge dokumentasjon på at hjemlandet har innvilget søknad om løsning.

Dersom myndighetene i søkerens hjemland opplyser om lang saksbehandlingstid, bør norske myndigheter unnlate å tilbakekalle det norske statsborgerskapet, selv om ettårsfristen i § 10 overskrides. Det følger av loven § 26 første ledd tredje punktum. Det at søkeren kan bli løst, bør anses som særlig grunn for ikke å tilbakekalle norsk statsborgerskap.

3.6.5. *Myndighetene i søkerens hjemland setter urimelig tyngende vilkår for å bli løst*

Bestemmelsen om unntak ved urimelig tyngende vilkår utgjør en sikkerhetsventil, slik at også andre forhold enn høyt gebyr kan tilsi unntak fra løsningskravet, f.eks. risiko for tap av eiendom, arv eller rettigheter i hjemlandet, f.eks. retten til pensjon.

Vurdering av hvorvidt et løsningsgebyr er urimelig tyngende gjøres på bakgrunn av gebyrets størrelse og søkerens alminnelige inntekt, slik den fremkommer etter et skatteoppgjør i Norge. Alminnelig inntekt fremkommer på ligningsattest og skatteoppgjørsskjema. Dersom to foreldre har omsorg for barn blir grensen 2% av alminnelig inntekt for hver av dem. Løsningsgebyret for barn kan deles mellom foreldrene.

3.7. Kapittel 7 – om beregning av oppholdstid for ektefelle, partner og samboer til norsk borger

Ny statsborgerlov § 12 gjør unntak fra syvårskravet i § 7 første ledd bokstav e for søker som på vedtakstidspunktet er gift, registrert partner eller samboer med norsk statsborger, og fastsetter i stedet gunstigere regler for beregning av oppholdstid for denne gruppen.

Bakgrunnen for loven § 12 er omtalt i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.13.2.

Det er ikke tilstrekkelig at partene er registrert på samme adresse i folkeregisteret, dersom de ikke bor sammen. Eksempler på særlige grunner er blant annet atskillelse på grunn av sykehusopphold. For at en atskillelse skal regnes som midlertidig, og dermed medregnes som oppholdstid, er det nødvendig at partene hadde etablert felles bopel før atskillelsen.

3.8. Kapittel 8 – særlige grupper av søkere

3.8.1. Innledning

Statsborgerloven § 18 gir hjemmel for å gi gunstigere ervervsvilkår enn det som følger av lovens hovedregel i § 7 første ledd for grupper av søkere som ikke er dekket av bestemmelsene i loven §§ 11-17.

Det er nærmere redegjort for bakgrunnen for § 18 i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 8.13.9.

3.8.2. Idrettsutøvere

Hvorvidt et mesterskap er stort må vurderes i forhold til hvor mange deltakere som internasjonale mesterskap innen vedkommende idrettsgren vanligvis har. Formålet med bestemmelsen, å gjøre søkeren i stand til å representere Norge, tilsier ikke at det gjøres unntak fra lovens ervervsregler for ektefeller, barn m.fl.

3.8.3. Husstandsmedlem til utsendt personell ved norsk utenriksstasjon

Formålet med forskriftsbestemmelsen er å videreføre praksis etter JDs rundskriv G-277/80. Med utsendt personell menes personell ved utenriksstasjon som i lov 3. mai 2002 nr. 3 om utenriktjenesten § 3 første ledd nr. 1 er definert som utenriktjenestemann. Avgjørende for hvilke husstandsmedlemmer som omfattes, er folkeregisterets faktiske registrering. Husstandsmedlemmer er et videre begrep enn familie. Den som søker statsborgerskap etter bestemmelsen må vedlegge en oppgave over hvor vedkommende faktisk har vært bosatt i aktuelt tidsrom.

Statsborgerforskriften gjør unntak fra norskkravet, kravet om permanent oppholdstillatelse og kravet om arbeidstillatelse, samt kravet om å være bosatt i Norge. For øvrig gjelder vilkårene for den søkerkategori søkeren tilhører i loven § 7 og §§ 11-17. For svigerforeldre vil det f.eks. være det ordinære kravet til oppholdstid i loven § 7 bokstav e som gjelder, dvs. 7 år i løpet av en 10 års periode.

3.8.4. Kolanordmenn

”Kola-nordmenn” brukes som betegnelse på etterkommere av norske borgere som utvandret til Murmansk eller Arkhangelsk fylke i Russland etter 1850 og frem til den russiske grensen ble stengt på slutten av 1920-tallet. Så fremt disse etterkommerne har en nærmere bestemt tilknytning til Norge, kan de innvilges oppholdstillatelse i medhold av utlendingsloven § 38. Følgende kategorier er ansett å ha tilstrekkelig tilknytning til Norge:

1. Personer født i Norge og første generasjon av russere født av foreldre hvorav minst én må være norsk borger.
2. Personer med minst to besteforeldre som opprinnelig var norske.
3. Personer med én norsk besteforelder, når utlendingsmyndighetene ut fra en konkret vurdering av øvrig tilknytning til Norge og påberopte velferdsgrunner finner at sterke rimelighetshensyn tilsier at de får tillatelse.

Særreglene for ektefeller m.fl. til Kolanordmenn skyldes særregler som man ønsker å videreføre, nedfelt i brev datert 20. desember 2004 fra Kommunal- og regionaldepartementet til Utlendingsdirektoratet. Særreglene for ektefeller m.fl. til Kola-nordmenn kan gi

statsborgerskap tidligere enn etter de ordinære reglene for ektefeller i loven § 12, ved at tid som gift, samboer etc. før ektefellen ble norsk og før innreise i riket medregnes som botid, i tillegg til at kravet om tre års opphold i Norge ikke gjelder. Anvendelse av særreglene forutsetter at ektefellen som har tillatelse etter utlendingsloven som "Kola-nordmann" får innvilget norsk statsborgerskap. Søker som har vært gift mv. med en Kola-nordmann i 3 år eller mer før samtidig innreise, kan etter dette innvilges norsk statsborgerskap samtidig med ektefellen, dvs. etter to års opphold.

3.9. Kapittel 9 – tap ved fravær fra riket

3.9.1. Innledning

Norsk lov bygger på nedstammingsprinsippet, dvs. at statsborgerskapet overføres fra foreldre til barn ved fødsel. I en rendyrket form kan nedstammingsprinsippet medføre at statsborgerskap går i arv i generasjoner, uten at den enkelte borger har noen tilknytning til statsborgerlandet utover blodsbandet. Formålet med reglene om tap ved fravær fra riket er å begrense dette. Se nærmere Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) punkt 10.4 om bakgrunnen for statsborgerloven § 24.

Statsborgerloven § 24 krever 2 års botid i Norge eller 7 år i andre nordiske land for den som er født norsk for å unngå automatisk tap av norsk statsborgerskap ved fravær fra riket ved fylte 22 år. To- og syvårskravet kombineres med en adgang til å søke om å beholde statsborgerskapet. Slik søknad må fremmes innen fylte 22 år. Lovens vilkår for å innvilge søknad er skjønnspreget, og nærmere retningslinjer for skjønnsutøvelsen er gitt i forskrift. Loven åpner for at søknad om å beholde det norske statsborgerskapet tas til behandling, selv om søknaden er fremmet for sent. I forskrift er det gitt retningslinjer for når det skal gis oppreisning for fristoversittelsen.

Ved spørsmål om norsk statsborgerskap gikk tapt ved fylte 22 år, må den som hevder å ha statsborgerskapet i behold sannsynliggjøre anført botid i Norge eller øvrige nordiske land.

Botid som ikke kan dokumenteres ved utskrift fra folkeregisteret, kan dokumenteres ved utskrift fra annen offentlig myndighet. Annen offentlig myndighet kan være ligningsmyndighetene, arbeidstakerregisteret, skolemyndigheter, universitet, Vernepliktsverket etc. Utskrift fra offentlig myndighet vil gi høy grad av troverdighet. Også dokumentasjon fra private bør etter omstendighetene være tilstrekkelig, for eksempel utskrifter fra private barnehager eller arbeidsgivere. Slik dokumentasjon kan være vanskelig å oppdrive dersom spørsmålet om tap av statsborgerskap oppstår lenge etter fylte 22 år.

Personer som hevder å ha botid av minimum 6 måneders varighet, uten å kunne dokumentere dette på noen av ovennevnte måter, bør kunne sannsynliggjøre oppholdet på annen måte. Med sannsynliggjøring forstås at det er mer sannsynlig at vedkommende har tilstrekkelig botid, enn at vedkommende ikke har det. Dersom søkeren lykkes i å sannsynliggjøre til sammen 2 års botid (eller 7 år i andre nordiske land) før fylte 22 år, skal vedkommende anses for å ha statsborgerskapet i behold.

Også anført botid i andre nordiske land må dokumenteres ved fremleggelse av utskrift fra respektive lands folkeregistre eller på annen måte.

3.9.2. *Kravet om tilstrekkelig tilknytning*

Statsborgerloven § 24 annet ledd lyder:

”Den som ellers ville tape sitt norske statsborgerskap etter første ledd, kan etter søknad få rett til å beholde det så fremt søkeren har tilstrekkelig tilknytning til Norge. Søknad om det må fremmes innen vedkommende fyller 22 år.”

Avgjørelsen av om søknaden skal innvilges hører inn under forvaltningens frie skjønn.

Dersom samlet oppholdstid er kortere enn 6 måneder, kan søknad om å beholde norsk statsborgerskap likevel innvilges etter en konkret vurdering. Noe oppholdstid bør likevel kreves. Til forskjell fra praksis etter 1950-loven skal foreldrenes ervervs måte ikke lenger tillegges betydning. Det kan være vanskelig for en søker å dokumentere opphold i Norge. Tidligere opphold i Norge skal kunne sannsynliggjøres på forskjellige måter, derunder ved en oversikt over tidligere opphold laget av søkeren selv. Med mindre utlendingsmyndighetene har grunn til å trekke opplysningene i tvil, bør de legges til grunn.

3.10. Kapittel 10 – ny tillatelse ved tilbakekall av norsk statsborgerskap

3.10.1. *Innledning*

Etter statsborgerloven er det adgang til å tilbakekalle norsk statsborgerskap dersom den nye norske borgeren ikke oppfyller kravet om å si fra seg annet statsborgerskap etter at norsk statsborgerskap er innvilget, se loven § 26 første ledd. Den som får norsk statsborgerskap tilbakekalt blir på ny utlending i Norge.

3.10.2. *Tilbakekall på grunn av manglende løsning*

Vilkårene for permanent oppholdstillatelse er mindre omfattende enn vilkårene for statsborgerskap. At statsborgerskap er innvilget og deretter tilbakekalles, innebærer at alle vilkår for statsborgerskap, bortsett fra løsningskravet, var oppfylt da statsborgerskap ble innvilget. Den som igjen blir utlending har rett til permanent oppholdstillatelse etter utlendingsforskriften § 11-3 jf. statsborgerforskriften § 10-1. Det følger av utlendingsforskriften at permanent oppholdstillatelse innvilges samtidig med vedtaket om tilbakekall av statsborgerskap. Permanent oppholdstillatelse skal dermed innvilges også til personer som ved innvilgelsen av statsborgerskap fylte vilkårene for permanent oppholdstillatelse, men ikke hadde fått separat vedtak på dette. Permanent oppholdstillatelse skal også gis andre som får statsborgerskapet tilbakekalt, selv om disse ble innvilget statsborgerskap uten først å fylle vilkårene for permanent oppholdstillatelse. Eksempler på dette er barn som har fått statsborgerskap etter § 17 etter to års botid, eller tidligere norske borgere som også kan få statsborgerskap etter to års botid, jf. loven § 15.

3.10.3. *Særlig om EØS/EFTA-borgere*

Utlendinger som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen kan få statsborgerskap uten krav om permanent oppholdstillatelse eller varig oppholdsrett. De må i stedet ha oppholdt seg i riket de siste tre årene med oppholdsrett i medhold av utlendingsloven §§ 112 til 116, se statsborgerloven § 14.

Nordiske borgere er unntatt fra kravet om oppholdstillatelse, se utlendingsloven § 5 annet ledd. Det betyr at tilbakekall av norsk statsborgerskap ikke har noen betydning for deres rett til fortsatt opphold i Norge.

Dersom norsk statsborgerskap tilbakekalles, skal forvaltningen samtidig med tilbakekallsvedtaket treffe vedtak om permanent oppholdstillatelse. Dette gjelder ikke personer som tidligere hadde oppholdsrett etter utlendingsloven kapittel 13. Dersom disse får sitt norske statsborgerskap tilbakekalt vil de etter tilbakekallet ha en oppholdsrett etter utlendingsloven kapittel 13 såfremt de oppfyller de materielle vilkårene i utlendingsloven §§ 112 til 116.

3.10.4. Tilbakekall på grunn av ugyldighet

Ved tilbakekall av grunner som nevnt i statsborgerloven § 26 andre ledd, er det ofte nødvendig å vurdere hele oppholdsgrunnlaget på nytt, for eksempel hvis det er gitt uriktige opplysninger om identitet. I disse tilfellene må vedkommende utlending selv sørge for å fremme ny søknad om tillatelse. Hensynet til god forvaltningsskikk tilsier at søkeren opplyses om dette, i varselet eller vedtaket om tilbakekall.

3.11. Kapittel 11 – Saksbehandlingen etter stbl. § 27 fjerde ledd

Statsborgerforskriften kapittel 11 er i stor utstrekning utformet etter mønster av bestemmelsene i den nå opphevede utlendingsforskriften av 21. desember 1990 nr. 1028 § 132h om overprøving av vedtak⁸. Bestemmelsen var bygget opp etter mønster av forvaltningsloven § 33 om saksforberedelse i klagesak. Grunnen til at forvaltningsloven regler er kopiert er at forvaltningsloven § 33 gjelder klagesak. Forvaltningsloven er dermed ikke direkte anvendelig i saker som gjelder overprøving etter departementets beslutning.

I statsborgerforskriften § 11-1 slås det fast at forvaltningsloven gjelder ved behandlingen av saker etter statsborgerloven § 27 fjerde ledd. Med ”behandlingen av saker” siktes det til UDIs og UNEs behandling av sak om statsborgerskap, og ikke departementets beslutning om overprøving av sak. Forvaltningsloven kapittel IV og V har bestemmelser om opplysning av saken, underretning til partene, partsoffentlighet og begrunnelse av vedtak. Disse reglene gjelder dermed tilsvarende ved UDIs forberedelse av saker etter statsborgerloven § 27 fjerde ledd og når UNE treffer vedtak om omgjøring.

I de tilfellene hvor UNE avgir prinsipputtalelse i saken, jf. loven § 27 femte ledd annet punktum, kommer ikke forvaltningsloven regler i kapittel V (Om vedtaket) til anvendelse, fordi uttalelsen ikke kan anses som et enkeltvedtak. Prinsipputtalelsen har ingen virkning for den aktuelle saken, men skal virke retningsgivende for fremtidig praksis. Det er således ikke behov for å involvere den private parten saken gjelder, for eksempel ved underretning til vedkommende om prinsipputtalelsen. Departementet blir ikke part i saken, så forvaltningslovens regler i kapitlene IV og V som retter seg mot ”partene” vil ikke få betydning for departementet.

Som følge av at departementet ikke har rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28, og at forvaltningsloven kapittel VI ikke gjelder, jf. statsborgerforskriften § 11-1 i.f., vil ikke departementet kunne påklage UDIs vedtak om å avvise saken. Dette er likevel slått fast i statsborgerforskriften § 11-2.

⁸ Se Kommunal- og regionaldepartementets rundskriv H-22/05 av 2. september 2005 om ikrafttredelse av lov om endringer i utlendingsloven og forskrift om endringer i utlendingsforskriften (styringsforhold på utlendingsfeltet)

3.12. Kapittel 12 – UNEs saksbehandling etter stbl. § 27 fjerde ledd

Statsborgerforskriften kapittel 12 om UNEs myndighet til å avgjøre om sak skal tas til behandling og kompetanse i saker etter statsborgerloven § 27 fjerde ledd er utformet etter mønster av den nå opphevede utlendingsforskriften av 21. desember 1990 nr. 1028 § 132i, som igjen er bygget opp etter mønster av forvaltningsloven § 34.

Statsborgerforskriften § 12-2 slår fast at UNE kan prøve alle sider av saken. UNE er ikke bundet av de påberopte anførsler, dvs. departementets begrunnelse for beslutningen om overprøving og eventuelle uttalelser fra den saken gjelder og/eller UDI.

Utlendingsforskriften § 16-6 tredje ledd annet punktum omhandler utlendinger som får vedtak om tillatelse etter utlendingsloven kjent ugyldig. Disse blir da uten tillatelse inntil saken er vurdert på nytt. For at disse ikke skal anses å oppholde seg ulovlig i Norge inntil saken er vurdert på ny av UDI, er det inntatt en bestemmelse i utlendingsforskriften om at disse har rett til fortsatt opphold på tidligere vilkår frem til direktoratet fatter nytt vedtak i saken. Den som får et vedtak om statsborgerskap kjent ugyldig, vil derimot kunne falle tilbake til sin tidligere utlendingsrettslige status. Det er derfor ikke tatt inn en tilsvarende bestemmelse i statsborgerforskriften. Som hovedregel er det et vilkår for statsborgerskap at søkeren fyller vilkårene for permanent oppholdstillatelse etter utlendingsloven, jf. statsborgerloven § 7 første ledd bokstav d. Dersom man setter en strek over statsborgervedtaket på grunn av ugyldighet, bør vedkommendes utlendingsrettslige status være som om det ikke var truffet noe vedtak om statsborgerskap. I de fleste tilfeller vil vedkommende være innvilget permanent oppholdstillatelse, og vedkommende vil dermed "gå tilbake" til den. Dersom det er en nordisk borger som har fått konstatert statsborgervedtaket ugyldig, spiller ugyldigheten ingen praktisk rolle for vedkommendes rett til å oppholde seg i Norge. Problemer oppstår for personer som fylte vilkårene for permanent oppholdstillatelse da vedtaket om statsborgerskap ble truffet, uten at det ble truffet separat vedtak om dette, og tillatelsen som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse er utløpt. Vedkommende må da søke ny tillatelse etter utlendingsloven. Utlendingsloven § 61 sjette ledd bestemmer at utlending som søker om fornyelse av oppholdstillatelse som kan fornyes kan få fortsatt opphold på samme vilkår inntil søknaden er avgjort. Vedkommende har rett til dette dersom utlendingen søker senest én måned før tillatelsen utløper. Departementet legger til grunn at utlending som ikke er norsk fordi statsborgervedtaket anses ugyldig, og vedkommendes tillatelse etter utlendingsloven er utløpt mens vedkommende anså seg som norsk borger, i praksis vil gis anledning til opphold på samme vilkår som tidligere, inntil søknad om fornyelse av tidligere tillatelse er avgjort.

3.13. Kapittel 13 – saker som behandles i stornemnd

Statsborgerforskriften kapittel 13 tilsvarer hovedsakelig utlendingsforskriften § 16-4. I statsborgerloven § 27 syvende ledd annet punktum gis Kongen hjemmel til å gi nærmere regler om hvilke saker som skal behandles i stornemnd, og om myndighet til å avgjøre hvorvidt en sak som er brakt inn for behandling i stornemnda, skal tas til behandling.

Ettersom det ikke stilles krav om forskriftsform, kan slike bestemmelser gis av Kongen ved instruks. På samme måte som på utlendingsfeltet har departementet likevel valgt å bruke forskriftsformen for å regulere hvilke saker som skal behandles i stornemnd.

Saker som etter statsborgerforskriften § 13-2 kreves behandlet i stornemnd av departementet eller UDI, går rett i stornemnd uten en forutgående prøving. Ved anmodning om behandling i stornemnd fra en nemndleder, skal imidlertid vilkårene for slik behandling kontrolleres av UNEs direktør.

Det er adgang til å anmode om stornemndsbehandling helt frem til vedtak fattes i en av de andre saksbehandlingsformene i UNE.

I tredje punktum åpnes det for at en sakstype, i tillegg til de som er omtalt i § 13-1 annet ledd, kan bringes inn for stornemnda til behandling. Dersom det i ordinært nemndmøte treffes vedtak til ugunst for den saken gjelder mot nemndleders stemme, og nemndleder mener at vedtaket er lovstridig, kan nemndleder be om at saken behandles på nytt i stornemnd. Denne ordningen kan innebære en tredje prøving av saken (først i UDI, så i nemndmøte i UNE og til sist i stornemnd i UNE).

3.14. Kapittel 14 – opplysninger om straffbare forhold fra politiet

I praksis vil politiattest bli utstedt i forbindelse med at søknad om statsborgerskap fremmes for politiet. Dersom en søknad ligger an til innvilgelse, vil det bli kontrollert om søkeren er registrert med nye straffbare forhold, jf. nytt annet ledd i statsborgerloven § 29.

Opplysningene skal gis skriftlig, med kopi til søkeren, uansett om det foreligger nye forhold eller ikke. Opplysningene kan gis skriftlig på en hver måte, dvs. det er ikke nødvendig at politiet utsteder ny politiattest. Det er kun politiet som kan pålegges å utlevere opplysninger etter bestemmelsen, som blir en slags supplement til påtaleinstruksen § 5-13 (Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (påtaleinstruksen) av 28. juni 1985 nr. 1679).

Med hilsen

Ahmad Ghanizadeh (e.f.)
avdelingsdirektør

Mari Aam
rådgiver